

DE SANCTA URSULA

CONCIO UNICA.

Adducentur Regi virgines post eam (Psalm. 44).

Moralium omnium virtutum castitate nulla utilior, amabilior nulla, nullaque pulchrior et speciosior esse videtur: *est quidem utilis castitas*, quia corpus nobilitat, mentem lætificat, animam sanctificat, Deoque dignam efficit: *est etiam amabilis*, quia per eam animæ ditantur, dignificantur et angelis assimilantur: *est tandem pulcherrima et speciosissima*, quia mirandum quemdam splendorem in alias omnes virtutes effundit; et sicut lucem a sole sumunt omnes stellæ, ita et omnes aliæ virtutes speciale aliquem fulgorem a castitate percipiunt. Unde, sicut alia sidera omni luce carerent, nisi a sole illustrarentur, ita et humilitas, patientia, obedientia, omnesque aliæ virtutes nullum sine castitate splendorem haberent et quasi lucere desinerent; *bonum opus non est aliquid sine castitate* (S. Greg. hom. 13 in *Evang.*). Sancta Ursula, cujus hodie festum colimus, fuit haud dubie una ex præclaris illis virginibus, quæ Christo Regi adducentur; certoque constat, quod patientia, fortitudine, fide, spe, charitate et aliis multis virtutum donis his in terris effulserit; verum virginalis ejus castitas alias ejus virtutes ita sublimavit, decoravit et nobilitavit, ut ab ea, velut a mirabili quodam sidere, suum omnem splendorem sumpsisse videantur; idcirco de generosa, heroica et miranda ejus puritate totum hunc sermonem encomiasticum instituere proposui. *Ave.*

Non satis admirari possumus angelorum puritatem: si tamen serio scrutemur quæ et qualis sit eorum puritas, quisque fatebitur, eam esse sine prælio, sine triumpho et sine præmio. Eorum puritas *est sine prælio*, quia a nullis hostibus impu-

gnatur: *est sine triumpho*, quia nullus ibi triumphus, ubi nullum præexistit prælium: *est sine præmio*, quia non datur præmium nisi victoribus. Aliter vero loquendum de Ursulæ puritate, quæ in hoc angelica laudabilior et commendabilior videtur, quod non fuerit sine prælio, sine triumpho et sine præmio: *non quidem sine prælio*, cum a pluribus hostibus fuerit impugnata: *non sine triumpho*, cum eos omnes debellaverit et de iis gloriose triumphaverit; *non sine præmio*, cum pro transitorio certamine quod obiit, æternam a Deo mercedem perceperit. Contemplamur jam et admiremur prælia, triumphos et præmia virginitalis sanctæ Ursulæ: prælia ejus fuere magna, triumphus gloriosi et præmia incomprehensibilia. Videamus Ursulæ virginitalitatem impugnatam, triumphantem et coronatam. Ursulæ virginitalis *impugnata*; Ursulæ virginitalis *triumphans*; Ursulæ virginitalis *premiata*; en tres hujus orationis partes.

I PARS.

Ursulæ virginitalis impugnata.

Sicut in pace languet et sæpe deficit, ita in certamine roboratur et perficitur virtus: tuncque magis coruscat, cum fortius impugnatur. Virginitalis autem castitas haud extitit sine prælio in sancta virgine Ursula: impugnata enim fuit 1. a carnis illecebris; 2. a regis blanditiis; 3. a tyranni suppliciiis.

1. Dæmones, scientes castitatem esse animæ decorem et per eam hominem angelicis meritis, e quibus illi deciderunt, coæquari, livore percussi invidiæ, ei insidias parant, omnibus conatibus eam impugnant, nullumque non movent lapidem, ut ad immunditiam nos provocent. Fortiora autem eorum tentamenta fiunt per carnis illecebras; in corpore enim nostro pravos et obscenos motus excitare conantur, ut ad libidinem nos alliciant: *diabolus movet libidinem, desideria carnis instigat* (S. Bern. medit. 15). Nec credendum, quod dæ-

mones, motus hujusmodi in carne solum infidelium et hæreticorum excitent: christianos namque virosque pios et castitatis amatores fortiter impugnant: *diabolus incessanter pios persequitur; more leonis in sanctos descevit, contra eos fortissime rugit* (S. Bonav. serm. 5 de 1 Conf.). Imo et demones validiora sæpe carnis bella movent adversus illos castitatis amatores et sectatores, qui speciali voto ad caste vivendum se adstrinxerunt; cum enim castitatem eorum fulgentiorem et perfectiorem esse conspiciant, ei magis invident et contra eos acriora carnis prælia excitant. Nullum ergo dubium, quin talia bella experta sit sancta virgo Ursula; quæ utpote christiana et pia, a juventute, ut nonnulli asserunt auctores, suam Deo voverat virginitatem. Certe Ursula, non secus ac D. Paulus et alia personæ etiam sanctiores, sensit legem carnis suæ eam ad carnalia provocantem et legi mentis repugnantem. Heu! si caro omnes cujusvis ætatis, conditionis et sexus ad certamen vocat et cum omnibus congregitur: *si nulla ætas, nullus quoque seculus libertatem sibi castitatis audeat polliceri* (A Kempis ser. 7 ad frat.): si, inquam, a carnis illecebris impugnentur omnes, quanto magis ab eis impugnata virgo Ursula, quæ erat nobilis, juvenis, speciosa, e regio sanguine orta, ac a regibus in sponsam desiderata et expetita! Ursula quidem censenda quasi altera Sunamites, in qua aderant chori castrorum, seu, in qua vigeant quotidiana contra castitatem certamina ipsi a sua carne, tamquam ab infensissimo et domestico hoste illata: *quid videbis in sunamite, nisi choros castrorum?* (Cant. 7). Dum Ursulæ castitas impugnatur a carnis illecebris, *impugnari etiam contingit a regis blanditiis*.

2. Cum *Maximus* imperator ex Anglia, seu Britannia majori in Gallias ingenti Anglorum exercitu stipatus migrasset et Britannium minorem, seu Armoricam, uberem quidem, sed habitatoribus vacuum regionem invasisset, eam anglis militibus inhabitandam concessit. Jamvero ut novi illi coloni per ea loca matrimonio sociarentur, ad Dionethum, Britannia majoris regem et Ursulæ patrem mittitur solemnibus legatio, pro postulanda Ursula in sponsam filii imperatoris *Mazini*, et

pro petendis undecim mille virginibus tot anglis militibus, in Britannia minori commorantibus conjugio foderandis. Nil duxerunt negandum imperatori; quapropter delectæ sunt et Londini collectæ undecies mille virginibus, quarum principem locum tenebat Ursula. Omnes invitæ ad navigia ducuntur, omnes invitæ a nativo solo avelluntur; dumque nauæ solvunt Britanniam minorem versus, a procella ad Germanicum littus impelluntur. Hunni autem, qui pro Gratiano adversus *Maximum* mare illud incurabant, videntes hæc adolescentulas, in illas ut in futura hostium feminas irruerunt, et contra illas sævitia simul et libidine pugnarunt. Cum autem, hortante Ursula, mortem pati potius delegissent, quam virginei pudoris ferre dispendium, hi barbarico incensi furore, armis in eas ut in hostes insiliunt, trucidantque omnes, excepta Cordula virgine, quæ in navi se occultavit, et Ursula, quæ speciali Dei providentia superstes remansit. Quam intuens Giula Hunnorum rex, ejus amore captus et exarmatus, nequaquam de illa occidentis cogitans, verbis amatoriis et blanditiis multis virginem ejus castitatem impugnat. Conqueritur D. Paulus de interiori bello, quo afflictabatur: *intus pugnat*. Atvero beatæ Ursulæ virginitas impugnata fuit intus et foris: *intus*, ab importunis carnis illecebris, quæ militabant adversus ejus animam: *foris*, a rege Hunnorum, qui virgineo et mirando hujus adolescentulæ decore captus, manum sustinuit, compressit iram, atque a ferro et cæde abstinens, ad amatoria et ad blanditias declinavit, verbisque suavis et blandis virginalem ejus castitatem impugnavit, dicens: gaudeo, o virgo speciosa, quod tuis consodalibus superstes fueris: miror in te innatam pulchritudinem, qua cor meum jam es depredata: vicisti me, non armis, sed specie tua; jamque cogito de nuptiis tecum ineundis. Gloriosum tibi erit, desponsare Hunnorum regem, Germaniæ dominantem et totius fere Europæ victorem. Faustissima tua erit sors, quod jam a ferro et cæde liberata, regium consendas thronum, sceptrum dextera garas, meique imperii consors efficiaris. Propterea oblatum tibi honorem respicere non debes: non felicitatem spernere, quæ ultro sese tibi offert: oblatum ergone recusas connubium, quo inito, gloria,

divitiis, deliciis affluens? sis, queso, sponsa mea et sponsum tuum me accipias. O qualia tela adversus virgineam Ursulæ castitatem inflicta! O durum et urgentissimum certamen ab hac virgine sustinendum! Ursula in terra aliena, humano omni destituta auxilio, in faucibus mortis posita, a rege potentissimo in sponsam desideratur; et adhibitis quibusque blanditiis, ab eo de matrimonio ineundo rogatur et quasi compellitur: o gravem pugnam! O quam fortiter impugnatur Ursulæ virginitas! Ejus autem virginitas impugnata a regis blanditiis, *postea tentata fuit a tyranni suppliciis.*

3. Ursula namque oblatum sibi ab Hunnorum rege connubium recusavit, ejusque blanditias et promissa parvipendit, dicens: se virginitatem vovisse, se Christo cœlorum regi jam spiritualiter desponsatam, nec alium sponsum in terris habere velle. Meus sponsum, inquit hæc virgo purissima, est æterni Patris Filius, hujus mundi conditor, totiusque generis humani Redemptor; ipsi me devovi, ipsi servabo fidem, nec alium unquam sponsum admittam. Hæc, vel alia his similia ab Ursula prolata verba ægro audiens animo Gula, subito alius a seipso est effectus, et qui antea ut rex et ut amasius, blanditiis pluribus Ursulæ virginitatem impugnaverat, in tyrannum totaliter mutatur. Amor ejus in odium transit, ac blanditiæ in furorem et supplicia convertuntur: absque ulla namque mora paravit arma, arcum inflexit et sagittam in sacra virginis corpus vibravit: e quo simul cum animo pio et nobili virgineus sanguis gloriose manavit. Fatui duo illi senes, qui erant etiam iniqui et libidinosi iudices, Susannæ pulchritudine capti, ejusque quasi amore ebrii; eam ad adulterium perpetrandum inducere statuerunt. Proinde exorta occasione, in qua Susanna se in pomario solam credebat, duo illi senes qui in eo latebant, ad eam accurrunt, utque illam ad suæ consentiendum voluntati inclinent, dicunt ei: *ecce ostia pomarii clausa sunt et nemo nos videt, et nos in concupiscentia tui sumus; quamobrem assentire nobis et commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis (Daniel. 13).* Hoc audiens insons et castissima Susanna, ingemuit, dicens: *angu-*

stie sunt mihi undique; si enim hæc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus cęstras. O quam grave intentatur bellum adversus Susannæ castitatem! cum ad tales redigatur angustias, ut quasi necessario debeat a conjugali castitate cadere, aut ad mortem damnari. Jamvero non minus gravi, imo et graviori certamine impugnata videtur Ursulæ castitas. Ipsa enim ad hæc redacta angustias, ut aut virginitatem, aut vitam necessario perdere debeat, unum ex duobus præstare cogitur: *aut regi Hunnorum connubio jungi, et sic virginitatem perdere: aut ejusdem in tyrannum mutati experiri supplicia, et sic vitam perdere.* O quales angustias! O quam graviter in hoc certamine impugnatur Ursulæ virginitas! Impugnata fuerat carnis illecebris et regis blanditiis, et gravius tentatur tyranni suppliciis. Ecce Ursulæ virginitatem impugnatam: *videamus nunc virginitatem ejus triumphantem.*

II PARS.

Ursule virginitas triumphans.

Omnes virginitatis sanctæ Ursulæ hostes ad hoc tendebant, quod ipsa in virginitatem non perseveraret, quod ipsa non Christi, verum hominis terreni fieret sponsa, et quod non spirituales tantum, at naturales filios generaret. Ecce quo dirigebantur omnia adversariorum hujus virginis certamina. Attamen in his omnibus sanctæ Ursulæ virginitas triumphavit, quia licet a carnis illecebris, a regis blanditiis et a tyranni suppliciis impugnata ipsa tamen 1. in virginitate perseveravit; 2. ipsa non hominis terreni, sed Christi sponsa fuit; 3. ipsa non naturalis mundo, sed spirituales Christo fœtus edidit.

1. Omnia, quæ Ursula passa est, certamina, eo spectabant, ut quæ virgo erat, virgo esse desineret, et ut virginitatem, quam illesam servaverat, perderet. Insurgunt adversus eam caro, reges et tyranni, ut angelicam ejus maculem virginitatem; de his omnibus gloriose triumphat beata Ursula, quæ, non ob-

stantibus quibusque eorum insultibus, virginitatem illibatam et illæsam servat. Sciebat virgo sacra, quod castitas est *thesaurus niveus* (D. Thom. *de regim. princ.*, 5, 51), quare thesaurum hunc solícite custodivit, nec unquam niveam suam puritatem ab hostibus ejus quomodocumque maculari permisit. De miro quodam animali referant historici, quod ex naturali propensione ita puritatem diligit, et a sordibus ita adhorreat, ut mori malit, quam sordibus quibusque deturpari, unde hæc ei appropriatur tessera: *malo mori, quam fedari*. Ursula autem voluntate et virtute hoc egit, quod brutum illud animal ex nativa propensione efficit: ipsa siquidem maluit gravia obire certamina, dira supplicia perpeti, et acerbos mortis perferre dolores, quam quomodocumque pollui et virginitatem suam quantumlibet sauciari. Impugnavit eam caro cum suis illecebris: aggressus est eam Giula, tum blanditiis, tum minis et suppliciis, et Ursula semper et ubique pro virginitate fortiter decertavit, ac de inimicis ejus ita gloriose triumphavit, ut in virginitate semper perseveraverit, nec ab ea vel in minimo deflexerit: ad hæc triumphans etiam dicenda Ursulæ virginitas, *quia præclara hæc virgo, non hominis terreni, sed Christi semper sponsa permansit*.

2. Virgo, quæ virginitatem vovet, Christo nubit, et *Christum sponsum suum facit* (Tert. *adv. Marc.*, 4 11): beata Ursula igitur, quæ Christo virginitatem suam voverat, haud innupta manebat, cum Christum in animæ suæ sponsum accepisset. Ursulæ sponsus erat Christus Deus et homo, sponsus simul et virgo; hic est unicus sponsus, quem ipsa sibi elegerat. Giula tamen Hunnorum rex, eam desponsare optans, eam blanditiis, minis, suppliciis, omnibusque artibus ad nuptias secum inundas allicere conatur; de his Ursulæ virginitas gloriose triumphat, quia fortiter Giulæ resistit hæc virgo, nec alium admittit sponsum, quam Christum semper virginem et virginum sponsum. Sicut sponsa corpus suum et cuncta quæ possidet, sponso tradere solet, ita et Ursula se, suaque omnia Christo sponso suo consecravit. Sicut sponsa, cum matrimonium init, sponso se devincit, dicens: *accipio te in meum*; ita et Ursula, vovens

virginitatem, totaliter et indissolubiliter se Christo devovit, eumque in unicum animæ suæ sponsum accepit, nec alium unquam admittere voluit. Veniant legati, ut eam in sponsam principum postulent; ipsi reges blanditiis et suppliciis eam, quantum voluerint, ad legitimum cum ipsis matrimonium inendum allicere conentur; vanæ evadent eorum preces et inutiles eorum conatus; de his enim omnibus triumphat Ursula, quæ solum Christum in sponsum admittit; huic sponso se totam devovens, dicit cum sancta Agnete virgine: *non alium amatorem admittam*. O vere triumphantem Ursulæ virginitatem! O quam gloriose hæc virgo triumphat de virginitatis hostibus; cum non hominis terreni, at Christi solum sponsa esse voluerit. Dein Ursulæ virginitas fuit etiam triumphans, *quia sancta hæc virgo non mater carnalis filiorum, sed mater spiritualis multarum virginum exstitit*.

3. Omnes virginitatis sanctæ Ursulæ hostes eo spectabant, ut ipsa a virginitate cadens, cum homine terreno nuptias iniret, filiosque carnaliter procrearet. Igitur quoad hæc omnia triumphavit ejus virginitas; ipsa namque simul et virginitatem illæsam servavit hominis terreni nuptias respuens, et non filios carnaliter, verum multas virgines spiritualiter generavit; fuitque virgo simul et mater: *virgo* castitate, quam immaculatam custodivit, et *mater* spiritualis undecim mille virginum, quas adhortationibus, mirabilibusque suis exemplis Christo peperit. Unde sicut Christus dicitur martyrum Pater, quia verbis et exemplo suo ad constanter perferenda tyrannorum supplicia eos animavit, ita Ursula undecim mille virginum mater exstitit, quia exhortationibus, mirandisque suis exemplis ad virginitatem servandam, ac ad fortiter pro fide et pro castitate pugnandum eas excitavit. Mihi videre videor generosam hanc virginem, quæ constantia nobili et fortitudine invincibili aliis superior, eas ad generose dimicandum hortatur. Discurrit per varias harum virginum turmas: præsentia sua, suis sermonibus, suoque exemplo cunctis addit animos, cunctasque ad fortiter pro fide et virginitate certandum concitat. Mihi audire videor generosam hanc tot virginum ducem, iis clamantem: *nolite timere eos, qui*

occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (Matt. 10). Perat corpus, modo servetur virginitas et salvetur anima: transibunt doloros, felicitas vero, pro qua militamus, nunquam præteribit. Gratias agamus Deo, qui ad duplicem virginitatis et martyrii lauream nos vocat. Cælum jam nobis aperitur et nos expectant sancti; gaudeamus quod brevi iis associari debeamus. Terreni claudentur oculi nostri, ut caelestia videant. Quam modica sunt hujus vitæ supplicia respectu æternæ, immensæ et ineffabilis illius beatitudinis, pro qua assequenda decertamus! Patiamur ergo non solum libenter, verum et gaudenter transitoria hujus mundi supplicia, ut æterna paradisi gaudia consequamur. Hæc, aut his similia Ursulæ verba, quasi novum fuere Evangelium, quo undecim mille virgines Christo peperit: *per Evangelium ego vos genui* (1 Cor. 4). O quam fecunda mater est virgo Ursula! o quam pulchra et sancta ejus generatio! o *quam pulchra est casta generatio cum claritate!* (Sap. 4). Pulchra quidem et casta est Ursulæ generatio, quia in virginitate perseverans, extitit mater mirabilis, quæ non aliquos solum filios, sed undecim mille virgines verbis et exemplis suis spiritualiter genuit. Ecce triumphos virginitatis sanctæ Ursulæ. Jamvero postquam ejus virginitatem triumphantem vidimus, *eam præmiatam contemblemur.*

III PARS.

Ursulæ virginitas præmiata.

In hoc mundo tribulationes multas, graves persecutiones, mortemque acerbam et cruentam perpessa sancta Ursula, ut virginitatem illibatam servaret, post mortem celebrari meruit ejus virginitas in civitate Colonia, in universa Ecclesia et in celo: 1. *in civitate Colonia*, ubi hæc virgo honoratur; 2. *in universa Ecclesia*, ubi invocatur; 3. *in celo*, ubi coronatur.

1. Postquam interierint Ursula et aliæ virgines sub ipsa militantes, civitas Colonia ab Hunnis barbaris obsessa, illarum

intercessione liberata fuit. Hæc etenim virgines a multis vise sunt super muros civitatis dimicantes adversus ferocissimos illos hostes, eosque in fugam convertentes. Quapropter Colonienses cives caelesti lumine moniti Ursulæ et sociarum ejus reliquias humi jacentes solite collegerunt, pie asservarunt, templumque ædificarunt, in quo sacra hæc pignora cunctis sæculis veneranda honorifice collocarunt: et ibi potissimum honoratur Ursula, earum dux et regina, qui specialiter attribunt Colonienses, quod a tempore, quo catholicam fidem receperunt, ab ea nunquam declinaverint. Unde in eorum Ecclesia decantari solet: *ex quo fidem recepisti, recidiva non fuisti, civitas prænobilis.* Ipse Deus continuo alio miraculo Ursulam et socias ejus in civitate Colonia honorare et honorari voluit in eo quod a tempore, quo earum corpora in loco caelitus designato fuere sepulta, ex speciali Dei providentia hic locus omnia alia corpora que in eodem sepeliuntur, abjiciat et quasi evomat. Portentosum quidem hoc est: traditione tamen habetur, experientia constat, et ab authoribus fide dignis fertur, quod Deus Ursulam et socias ejus taliter ibi honoret, ut terra in qua sepultæ jacent, alia mortuorum corpora non admittat, et quasi continuo miraculo, corpora quæ ibi sepeliuntur, abjiciat et evomat. Ecce quomodo Ursulæ et sociarum ejus remunerata virginitas in civitate Colonia, ubi sic honorantur: *præmiatur etiam Ursulæ virginitas in universa Ecclesia, ubi sancta hæc virgo a fidelibus invocatur.*

2. Pro fide et virginitate fortiter decertaverat Ursula; itaque in præmium certaminum et triumphorum ejus dedit ei Deus potestatem protegendi civitates, oppida, omnesque qui ad ejus confugiunt patrocinium, et eos præcipue, qui instante morte eam invocant: et ideo in Ecclesia invocari solet Ursula, ejusque implorant patrocinium fideles in variis necessitatibus et præcipue in hora mortis: utque Deus fideles ad honorandam in Ecclesia sanctam hanc virginem alliciat, innumera per intercessionem illius eis beneficia impendit, quorum multa recensentur ab authoribus, et quæ hic non referam, ut brevitati consulam. Ut rex Assuerus Mardocheum, a quo grande perceperat beneficium,

condigno afficeret præmio, voluit, ut amictu regio indutus, regisque insidens equo, per plateas et vicos civitatis duceretur ab Aman, primo de regis principibus, clamante et dicente: *sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare* (Esth. 6). Ecce præmia, quæ suis mundus largitur: dat eis volaticum honorem momentaneam aliquam gloriam et transitoriam voluptatem. E contra præmia quæ Deus Ursulæ in Ecclesia confert, magna sunt ac solida, quia facit ut ad eam accurrant non solum plebei, verum et ipsi principes, reges et imperatores, qui flexo poplite, ejus implorant auxilium: eam enim Deus, quasi universale fidelium propitiatorium, in Ecclesia evexit. Dum autem Ursula præmiatur in Ecclesia, ubi a fidelibus invocatur, *præmiatur etiam in cælo, ubi gloriose coronatur*.

3. Ad cælum enim Ursula, millenis stipata virginibus et angelicis comitata legionibus ascendit, ut coronam gloriæ periret. Mox ut fato functa est Ursula, audivit anima ejus suavem illam cælestis sponsi vocem: *veni de Libano, sponsa mea; veni de Libano, veni, coronaberis* (Cant. 5). Hanc vocem et audierunt sociæ ejus virgines. Proinde si olim visæ sunt triginta novem coronæ supra triginta novem martyrum capita cadentes, dicendum, quod tempore quo martyrium passa est beata virgo Ursula, undecim mille coronæ de cælo supra ipsam et socias ejus descenderint, vel quod ipsæ ad cælum, undecim mille coronas accepturæ, conscenderint. Imo et plures, quoniam quælibet ex his virginibus duplici corona, virginittatis scilicet et martyrii laureata est. Nec duplex solum verum et triplex Ursulæ data censetur, quia non solum, virginittatis et martyrii, sed etiam doctoratus laureolam obtinuit. Laureola doctoratus in cælo coronari meruit Ursula, eo quod fuerit magistra innumerarum virginum, quas omnes, verbis et exemplis, altioris perfectionis viam docuerat. Laureola etiam virginittatis coronata fuit, cum enim pro Christi sponsi sui amore virginittatem illæsam servasset, sponsum suum audire meruit, dicentem: *veni sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi Dominus præparavit in æternum*. Laureolam tandem martyrii accepit, quia gloriose pro fide et virginittate sanguinem fudit. Igitur ratione triplicis

illius coronæ ter dixit ei Christus, ut coronanda ad cælum veniret: *veni de Libano, sponsa mea; veni de Libano, veni, coronaberis*: quasi dicat: *veni sponsa mea, ut coroneris laureola doctoratus: veni, ut coroneris laureola virginittatis: veni, ut coroneris laureola martyrii*. O felicem nimium Ursulam, quæ paucis laboribus tot coronas obtinuit, tantamque gloriam adeptæ est! O virgines sacre, quæ in hoc mundo vivitis, magnum vobis instat certamen incurrundum adversus infensos castittatis vestre hostes: si vero de iis triumphetis, maxima vobis Deus præmia largietur; ideo sanctam imitantes Ursulam, estote fortes in bello, ac ita generose pugnate, ut gloriose triumphetis. Quælibet virgo, quæ in statu virginittatis perseverare vult, sumere debet arma justitiæ et strenue decertare adversus carnis illecebras, hominum blandittas et dæmonum tentationes. Non turpi otio indulgere, et in deliciis quiescere, quinimo indesinenter jejuniis, orationibus et mortificationibus pugnare debent virgines, ut triumphare valeant. Non solum decertare debent adversus carnem et æreas potestates, sed etiam contra externos corporis sui sensus, ne divagentur; contra proprias passiones, ne inordinatos motus excitent; contra sæculi voluptates, ne ad peccatum aliciant; et contra offerentes munera, ne ab iis corumpantur. Generose ergo et fortiter pugnate, ut de purittatis et salutis vestræ hostibus triumphantes, æterna in cælo præmia consequi valeatis. *Amen*.

DE OMNIBUS SANCTIS

CONCIO UNICA.

Beati qui habitant in domo tua, Domine (Psalm. 83, 5).

Nullus in orbe sublunari vere beatus reperitur beatitudine illa perfecta, quæ omne malum, omnemque molestiam et miseriam excludit. Teneat quis orbis totius imperium, cunctas terræ possi-

deat divitias, omnes hujus vitæ præsto sint ei voluptates, non ideo perfecto beatus erit: quin forte tot inter terrena bona multis laborabit ægri tudinibus, anxietatibus plurimis lacinabitur, curarum obruetur agmine, nullaque vera quiete, vel solida pace perfruetur. Quis unquam regum æstimatus felicior Salomone, qui et pace, et gloria, et hujus vitæ deliciis præ omnibus abundavit? et tamen in his omnibus non felicitatem, sed vanitatem invenit; et ubi summa videbatur inveniri felicitas, nil nisi vanitatem et afflictionem reperit: *ecce universa vanitas et afflictio spiritus* (Eccl. 1). O quam cæci dicendi, qui in hoc mundo perfecta beatitudine potiri ambiunt! Non in hoc mundo, tantum in cælo habetur perfecta, et omnibus numeris absoluta felicitas; non beati censendi qui in terris, verum qui in cælo habitant: *beati qui habitant in domo tua, Domine*. Ibi beatitudine donantur, qui in hoc sæculo mites, pacifici et mundo corde fuerunt: ibi beati, qui propter regnum cælorum persecutionem passi sunt, qui omnium peripsema propter Christum haberi voluerunt et qui pro ejus honore gloriosam mortem objerunt; ibi tandem beati omnes Sancti, qui in perpetuas æternitates in domo Dei habitabunt et perfecta beatitudine gaudebunt. Qua ratione Sancti in cælo sint beati, nunc explicabimus. *Abe.*

Beati in cælo vident, amant et gaudent. Vident quidem Deum, quem facie ad faciem indesinenter contemplantur: *videbimus eum sicuti est* (2 Joan. 31). Amant Deum, quia charitas est virtus, quæ morte non destruitur, at in cælo perseverat: *charitas nunquam excidit* (2 Cor. 13). Gaudent tandem, quia dolores et afflictiones, quas in hoc sæculo perpassi sunt, gaudio æterno compensantur: *tristitia vestra vertetur in gaudium* (Joan. 16). Visio Dei intuitiva facit Sanctos in cælo felices; amor beatificus intuitivæ visioni junctus feliciores illos efficit, et gaudium ex visione et amore fluens, ultimum felicitati eorum dat complementum. Perpendamus nunc, et sedulo investigemus, qualis sit eorum visio, quantus eorum sit amor, quantumque illorum gaudium existat: ac dicamus, Sanctos qui in cælo habitant esse beatos: *beati qui habitant in domo tua, Domine*: 1. *beati sunt*, quia Deum vident; 2. *beati*, quia Deum

videntes amant; 3. *beati*, quia Deum videntes et amantes gaudent. Sancti in cælo beati sunt, quia vident, amant et gaudent; in tres hujus concionis partes.

I PARS.

Sancti in cælo sunt beati, quia Deum vident.

Quandiu hic in terris moramur, Deum obscure solummodo et in ænigmate cognoscimus; Sancti in cælo eum intuitive et facie ad faciem vident: *videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem* (1 Cor. 13). Sanctorum intellectus tantum bonum de se et ex se perfecte contemplari non posset; Deus autem illum supernaturaliter elevat per lumen gloriæ, cujus virtute essentiam divinam intuitive et clare contempletur. Hoc est lumen admirabile, cujus auxilio sanctorum intellectus Deum, qui est lumen æternum, distincte et clare in se videt absque ullo interposito medio: *in lumine tuo videbimus lumen* (Ps. 35). Hoc lumine gloriæ illustratus et elevatus beatorum intellectus, Deum non obscure, non confuse, at clare, perspicue et sicuti est in semetipso, videt: *videbimus eum sicuti est*. Non videt eum qualem nos imaginamur; eum intuetur qualis in se est, ita ut quilibet ex Sanctis ipsissimam Dei essentiam et potentiam ejus infinitam, sapientiam increatam, inexhaustam bonitatis abyssum, justitiæ et misericordiæ ejus arcana, omnes ejus perfectiones, totum denique Deum, prout se habet in semetipso, perspicue videat. Qui in præsentia hominem oculo corporeo videt, externam speciem videt, animam ejus, animæque potentias non videt: sancti vero in cælo simul cum Dei essentia omnes ejus perfectiones vident. Non solum vident ipsius essentiam infinitam, verum et magnitudinis ejus immensitatem, æternitatis durationem et impenetrabilem judiciorum ejus abyssum. Vident ejus omnipotentiam qua omnia condidit, sapientiam qua omnia delineavit, bonitatem qua omnibus se communicavit. Vident divinas personas, æternasque earum pos-

sessions: vident, quomodo Filii a Patre gignatur ut Verbum et in eo remaneat, quomodo Spiritus Sanctus a Patre et Filio procedat ut utriusque amor et in iis permaneat: quomodo Pater et Filius et Spiritus Sanctus personali distinguantur proprietate, ita ut sint tres hypostases, tres personæ per se subsistentes, et tamen una numero sit earum essentia, una divinitas, una potentia, sapientia una, unaque bonitas et majestas. Sancti Deum videntes, hæc omnia simul clare, immutabiliter et distincte vident, non diversis notionibus et visionibus, sicut nos illa concipimus; ipsi una simplici et lucidissima visione hæc omnia in Deo conspiciunt, sicut in ipso sunt. Et non solum hæc in Deo vident, insuper in Deo vident Incarnationis, Eucharistiæ, aliaque fidei nostræ arcana, quæ nunc non intelligentes credimus; hæc omnia oculis eorum patent et manifesta sunt, ita ut horum mysteriorum visio fidei succedat, ibique clare videant Sancti quod in hoc mundo crederant: *quid videbimus, nisi Deum et omnia quæ nunc non videmus credentes? Hic creditis, ibi videbitis* (D. Aug. de Civ. D. 20, 21). Nec solum in Deo sancti præfata vident; verum et in ipsa Dei essentia, sen *in verbo*, ut loquuntur theologi, omnia creata vident: *vident Verbum, et in verbo facta per Verbum*. Nec opus habent, ut oculos ad creata reflectant, quia essentia divina est speculum infinitum omnia creata representans, in quo ea melius vident, quam in seipsis videri possint. Igitur Deum contemplantes, in eo, veluti in speculo omnium creaturarum genera, earum species et virtutes, totius universi ordinem et structuram, omniaque creata vident, ita ut nihil eos lateat, saltem eorum quæ ad eorum statum, perfectionem et satietatem quocumque modo spectare possunt. Et ideo præclare dixit sanctus Gregorius, nil esse quod sancti in Deo non videant: *quid est quod non vident, qui videntem omnia vident?* (S. Greg. *Dialog.* 4, 33). O quam felices sancti in cælo, qui Deum et omnia in Deo vident! Felices quidem sunt et ideo felices, quia Deum vident. Clara hæc Dei visio eos beatos efficit; ut enim in Sacra Scriptura legitur, *hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum* (Joan. 17). Regina Saba, audita Salomonis fama,

itineri se acinxit, ut illum videret; videns autem Salomonem, ejusque admirans sapientiam, quasi in extasim raptus est, ita ut non haberet ultra spiritum: *non habebat ultra spiritum* (III Reg. 10). Jamvero heu! quanto feliciores sancti in cælo, qui non Salomonem solum, sed ipsum Deum intuitu vident et videndo possident. Nonnulli viri sancti Deum in hoc mundo transeunter videre meruerunt, aut saltem inter orandum altissima de Deo noverunt et aliquo modo degustarunt, quam suavis sit Dominus: tantaque ex hac Dei visione in corda eorum manavit dulcedo ut omnia hujus mundi bona despicerent, amara et insipida censerent, ac pro nihilo haberent. Postquam hi increatum illum divinitatis solem in mortali corpore per rimam, in speculo et per modum transeuntis intuitu sunt, tanta cælestium deliciarum dulcedine sunt delibuti, ut eam sui pectoris angustiis continere non valentes, extra se raperentur. Quanto autem majori dulcedine perfunduntur sancti in cælo, ubi jam non in ænigmatæ et transeunter, verum clare et facie ad faciem Dei essentiam permanenter contemplantur: *quid erit in patria, si tanta est copia delectationis in via?* (S. Bern. in *declam.*). Certe sancti in patria summe beati sunt, quia Deum vident. Qui Christum in terris cum hominibus versantem vel momento unico intuebantur, amore ejus incendebantur, ac faciem ejus semper magis videre peroptabant; ejus augustissima presentia rapiebat mortalium corda, dulcique violentia omnes spectantes ad se alliciebat. Testantur ipsam turbæ, quæ pluribus diebus nihil manducantes et quasi sui oblitæ, illum secutæ sunt. Testatur illud Petrus, quem in monte Thabor vel unicus glorificatæ faciei radius in extasim rapuit, adeo ut cæterorum omnium oblitus, dixerit: *bonum est nos hic esse* (Matt. 17). Testantur id Publicani et vectigalium exactores, quos divina sua presentia et radiantis vultus sui fulgore ad se attrahebat. Testantur hoc reges Magi, qui cum eum in tugurio Bethlehemitico conspexerunt, mox illum veluti Dominum adoraverunt. Testantur hoc meretrices publicæ, ac omnes penitus, qui Christum cum hominibus versantem videre meruerunt, quos *fulgor ipse et majestas divinitatis occulta ex primo ad se trahebat aspectu*

(S. Hier. serm. 1 in *Matth.*) Heu! si Christus Homo, parvus, humilis et contemptibilis ad se trahere potuit universum mundum, quam vim attractivam non habebit in cœlo, cum in majestatis suæ gloria apparebit? Si Christus felicem effecit illum, qui in carnis nostræ infirmitate eum intuetur, quam non conferet felicitatem illi, qui eum radiis divinitatis fulgentem, et ut Deum, in æternum contemplantur? Certe sancti, qui eum nunc in cœlo facie ad faciem vident et quicumque eum videbunt per claram hanc ejus visionem fient omni ex parte beati: *in visione tota merces* (S. Aug. de *Trin.*, 1, 9). O quam felices et beati omnes electi, qui Deum in cœlo vident! o quam felices fiunt clara hac Dei visione! o quam felices et nos erimus, si cum ipsis Deum aliquando videre mereamur! Illum procul dubio cum sanctis videbimus, si ei in hoc mundo fideliter servierimus. Faciamus modo quod ipsi fecerunt et in cœlo videbimus Deum, quem ipsi vident, hæcque clara Dei visione simul cum ipsis beati efficiemur. Sancti autem in cœlo dum beatificantur Deum videntes, *beati fiunt etiam quia Deum amant.*

II PARS.

Sancti in cœlo sunt beati, quia Deum videntes amant.

Licet nonnulli auctores docuerint, totam beatitudinis essentiam consistere in sola Dei visione, multi tamen eam in solo Dei amore constituent, et omnes fatuntur beatitudinem sine Dei amore perfectam et completam non haberi; neque enim perfecte beatus esset qui videret Deum, si per absolutam Dei potentiam ab ejus amore impediretur. Quod claris et præclaris verbis asserit Doctor Angelicus, dicens: *ultimum bonum hominis esse, inherere Deo per charitatem* (2, 2, q. 27, ar. 2 ad 3). Sancti quidem in cœlo beati fiunt Dei visione, non tamen sola: beati sunt non solum quia Deum vident, verum et quia Deum, quem intuitive vident, amore beatifico prosequuntur, nec per solam Dei visionem perfecte beati forent,

nisi eum simul amarent. Etenim, ut fatentur omnes Theologi, beatitudo formalis consistit in perfecta unione vitali cum Deo; ad hoc autem ut veris perfecte cum Deo uniantur, pariter requiritur, ut per intellectum, et per affectum ei uniantur, quia non minus voluntas, quam intellectus immediate Deum attingit. Intellectus enim et voluntas sunt quasi duo brachia, quibus anima Deum complectitur; intellectus scilicet, per visionem et voluntas per amorem; ergo sancti in cœlo Deo uniantur et beati efficiuntur sive per visionem et quia Deum vident; sive etiam per amorem et quia Deum amant. Aliam huic similem ad id probandum adduco rationem sumptam ex possessione Dei, qui est summum bonum. Nullus enim est qui non fateatur, beatitudinem formalem consistere in perfectissima et integra Dei possessione, eo quod nullus sine Dei possessione beatus fieri possit: *nec quisquam beatus est, qui non fruatur eo, quod hominis est optimum* (D. Aug. de *mor. Eccles.* 3). Dicat jam quis, quo possideatur Deus? Possidetur quidem et visione et amore: *videbis*, inquit Augustinus, *et amabis et totum habebis* (id. in *Psal.* 36). Non dicit solum: *videbis et totum habebis*; sed dicit: *videbis et amabis*, quoniam habetur et possidetur Deus, tum per visionem, tum etiam per amorem: intellectus per visionem et voluntas eum possidet per amorem. In Deo duo sunt principaliter distinguenda, summa videlicet ejus veritas et suprema ejus bonitas; omnes enim superadorandæ Dei præcellentiæ duplici hoc radio perfunduntur, ut veris simul et bonæ. Sancti autem in cœlo contemplantur et amant; contemplantur summam hanc Dei veritatem et amant supremam ejus bonitatem: intellectus Deum possidet per contemplationem summæ ejus veritatis et voluntas eum possidet per amorem supremæ ejus bonitatis: ac proinde sancti in cœlo fiunt beati non solum per Dei visionem, verum etiam per ejus amorem; non solum quia Deum vident, sed etiam quia Deum amant. Clarissima et efficacissima hæc videtur ratio; alteram tamen adducam, quam sic enuntio. In hoc conveniunt omnes, quod Deus sit objectiva hominis beatitudo, seu quod sit objectum illud, cujus possessione homo

fit beatus. Sicut autem objectiva beatitudo reponitur in re omnium optima, ita et formalis beatitudo in operatione omnium perfectissima est collocanda; visio autem et amor Dei sunt operationes omnium perfectissimæ, ut patet: ideo fatendum, beatitudinem non solum in visione, verum et in amore consistere. Imo beatitudo magis in amore, quam in visione Dei consistere videtur, quia formalis beatitudo, cum sita sit in aliqua animæ operatione, magis principaliter constituenda videtur in operatione nobilissima, seu in actu amoris Dei, qui est operatio animæ nobilissima, ut docet et probat sanctus Bernardinus hac ratione. « Sicut inter habitus viæ, charitas est principale donum, ita et inter habitus patriæ charitatis donum obtinet principatum; sed in patria nobilior habitus habet nobiliorem actum; ergo perfecte Deum diligere, qui est actus charitatis patriæ, nobilissimus animæ actus est. Cum ergo in nobilissimo actu principalissima beatitudo consistat et diligere sit actus voluntatis, principalius consistit in illo voluntatis actu, quam in actu intellectus ». Sic ratiocinatur sanctus Bernardinus, ut probet, formalem beatitudinem principalius in actu voluntatis, seu in Dei amore consistere. Cujus ratiocinationi si aliam adjungere liceret, dicerem, quod formalis beatitudo consistit principaliter in hac operatione, per quam perfectiore et nobiliore modo unimur Deo; per amorem autem præstantiori modo unimur Deo, quam per visionem, quia voluntas summo amoris restu in Deum erumpens, in illum velut transfunditur, ita ut in illo totaliter sit, ac cum illo unum quid fiat juxta illud ex Augustino sumptum axioma: *anima magis est ubi amat, quam ubi animat*; et per consequens, licet sancti in cælo beatificenter Deum videntes, beati etiam fiunt, imo principaliter beati, quia Deum quem vident, summopere diligunt. Et ideo præclare dixit D. Augustinus, quod licet sancti sint beati per visionem, summa tamen eorum felicitas in Dei amore sita est: *tota virtus ibi videre quod amas et summa felicitas amare quod videas* (12 de Civ.). Ecce quo sancti in cælo fiunt beati; ibi regnant beati sive quia Deum facie ad faciem vident; sive præsertim quia Deum clare visum summopere diligunt.

Visio inchoat, amor auget sanctorum beatitudinem, tantaque est beatitudo, qua per Dei visionem et amorem in cælo fruuntur, ut eam concipere et explicare nequeamus: *effugit omnem sermonem, atque sensum humane mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa gloria* (D. Aug. serm. 37 de Sanct.). In monte Thabor tacent angeli et loquuntur Moyses et Elias, qui ibi apparuerunt loquentes cum Jesu. Angeli nec de gloria Christi transfigurati, nec de suppliciis ab eo perferendis, loquuntur: Moyses vero et Elias loquuntur, non quidem de Christi gloria, verum de suppliciis quæ passurus erat: *dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem* (Luc. 9). Cur nec angeli, nec homines de Christi gloria loquuntur? De ea non loquuntur, quia hæc gloria tanta est, ut sermone explicari non possit. Ipsi etiam Sancti qui in cælo habitant, beatitudinem qua perfruantur, explicare nescirent. Unde dicit propheta, quod *exaltationes Dei in gutture eorum* (Psal. 149, 6). Illam quidem beatitudinem degustant et in gutture habent; at vero a gutture ad eorum labia non transit, ut eam explicent, quia sermone explicari nequit. Ambiamus cælestem illam beatitudinem qua fruuntur sancti, maximam quidem eo quod Deum vident et amant; quam etiam maximam dicimus, quia Deum videntes et amantes, *gaudent, gaudioque ineffabili afficiuntur*.

III PARS.

Sancti in cælo sunt beati, quia Deum videntes et amantes, gaudent.

Tot gaudiis in cælo fruuntur omnes electi, ut qui ea explicare susceperet, somnari potius et delirare videretur, quam apposite loqui et recte ratiocinari: *jam civitatis magnæ gaudia somniamus* (Petr. Dam.). Explica, si velis, beatorum gaudia, ea conferendo cum gaudiis, quibus in hoc mundo perfruantur avari in divitiarum possessione, gulosi in laetis con-

viviis, ambitiosi in sublimitate dignitatum, omnes sæculi hujus homines in rerum quæ amant fruitione; te somnare dicam, quia gaudium beatorum est ineffabile, et illud per hæc terrena explicare, somnare reputatur. Frater Ægidius, Seraphici Patris Francisci socius, cum in extasi aliquantulum gloriæ celestis degustasset, omnia creata ita parvipendebat, ut homines quosque in mundo viventes non alloqui, imo nec aspicere vellet. De sancto Ephrem legitur, quod aliquando extra se raptus, tanta fuerit lætitia superflusus, tantoque gaudio affectus, ut ad Deum clamaverit: *recede a me paululum, Domine, remitte aliquantulum undas tuæ gloriæ, quia corpus meum ubertatem illam sustinere non posset* (Surius 23 april.). Scimus, Seraphicum Franciscum, deliquim fuisse passum ob momentaneum cœli gaudium, quo gavisus est. Dum cœlestibus consolationibus afficeretur sanctus Xaverius, eorum pondus et ineffabilem suavitatem sustinere non valens, dicere consueverat: *satis est Domine; satis est Domine*. Alia his similia de nonnullis viris sanctis referuntur; ex quo inferendum, ineffabilia et incomprehensibilia dicenda cœli gaudia. Si enim Sancti qui in hoc mundo cœlestibus gaudiis ad momentum gavisus sunt, extra se rapti et deliquim passi sint, quanta excogitamus illa gaudia quibus nunc perfruntur sancti in cœlo? aut, ut loquitur S. Augustinus: *O Domine, si tanta facis nobis in carcere, quid facies in palatio? Si tanta des nobis solatia in die lacrymarum, quanta conferes in die nuptiarum?* Tanta certe sunt gaudia et solatia, quæ Deus sanctis in cœlo confert, ut a nobis explicari et concipi nequeant. Omnia hujus mundi etiam spiritualia gaudia, quantumvis magna, guttulæ solummodo sunt gaudiorum, quæ unico puncto non sunt majores: *gaudium hypercite ad instar puncti* (Job. 10). In cœlo patet fons uberrimus gaudiorum spiritualium: *quoniam apud te est fons vitæ* (Psal. 35); in cœlo sunt deliciarum torrentes; *torrente voluptatis tuæ potabis eos*; in cœlo habentur gaudiorum flumina: *fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Psal. 45); in cœlo est voluptatum exuberans diluvium quod cœlestem inundat Jerusalem: *Dominus diluvium inhabitare facit* (Ps. 28); in

cœlo tandem invenitur deliciarum oceanus, in quo merguntur sancti, ac undequaque ineffabili gaudio replentur. *Gaudet* ibi sancti, cum considerant, se ab hujus mundi miseris liberatos: *gaudent*, se a concupiscentiæ affectibus esse liberos; *gaudent*, se ab exilio ad cœlestem patriam transvolasse; *gaudent*, se angelorum et aliorum sanctorum frui consortio; *gaudent* de possessione Dei, cujus majestatem contemplantur et cujus bonitatem summe diligunt; *gaudent* tandem, gaudioque ineffabili afficiuntur et circumdantur: *gaudium erit eis intus et extra, gaudium sursum atque deorsum, gaudium circumcirca, ubique gaudium plenum* (S. Ans. in Luc. 22). Cuique Sanctorum ex hoc carcere exeuntium dicit Deus: *intra in gaudium Domini tui*; quasi dicat, ut exponit sanctus Augustinus: « Intra in gaudium sempiternum, in domum Domini tui, ubi sunt magna et inscrutabilia et mirabilia, quorum non est numerus. Intra in gaudium sine tristitia, quod continet æternam lætitiã, ubi erit omne bonum et non erit aliquod malum, ubi erit quidquid voles et non erit quidquid noles, ubi erit vita vitalis, dulcis et amabilis, semperque memorialis, ubi non erit hostis impugnans, nec ulla illecebra; sed summa et certa securitas, secunda tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo et beata Trinitas et Trinitatis unitas et unitatis Deitas et Deitatis beata visio, quæ est gaudium Domini tui ». Ecce gaudium in quod intrant sancti; jamvero quantum est illud sanctorum gaudium? Est sane gaudium incomprehensibile et ut ibidem ait D. Augustinus, est *gaudium super gaudium, gaudium vincens omne gaudium, extra quod non est gaudium*. Pereximio et ineffabili hoc gaudio satiantur sancti: *satiabor, cum apparuerit gloria tua* (Psal. 16). Hoc gaudio quasi inebriantur: *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ et torrente voluptatis tuæ potabis eos* (Psal. 35). Hoc tandem gaudio eos complete beatos fieri, cum multis aliis docet D. Bonaventura: cujus ratio est, quia beatitudo celestis tollit omnem animi inquietudinem et totaliter appetitum satiat, juxta illud (Psalm. 16); *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*; sine gaudio autem non tolleretur omnis inquietudo ab animis

sanctorum, nec appetitus eorum complete satiaretur, quinimo sine eo afflictus et inquietus remaneret eorum animus. Quis enim videns et facie ad faciem Deum optimum maximum contemplatus, animo non crucietur, si ab ejus amore arceatur, si nihil ex ejus visione delectamenti percipiat et si ob tanta bona quæ in Deo demiratur, non possit ei congaudere? Certe inquieti, anxii neque perfecte beati essent sancti, si hoc gaudio privarentur. Quod ut clarius pateat, audi Boetium dicentem, quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfecta, quia illi deesset unum bonum, gaudium scilicet; ideoque fatendum, gaudium, quod ex Dei visione et amore manat, sanctos perfecte et complete beari. Quod probe novit D. Augustinus, qui licet pluries sanctorum beatitudinem in Dei visione consistere dicat, non intendit tamen excludere a ratione beatitudinis gaudium, quod ex Dei visione et amore necessario consequitur, seu potius illud includit: imo et sanctorum beatitudinem in hoc gaudio complete consistere asserit his verbis: *ipsa est beata vita, gaudere ad te, de te et propter te: ipsa est et non altera* (Conf. 10, 22). Itaque concludamus, finemque toti huic concioni faciamus, dicentes, quod sancti in cælo summe beatificantur, quia Deum vident, quia Deum quem vident summe diligunt, et quia Deum videntes et amantes ineffabili gaudio perfunduntur. O quam infelices et miseri sumus nos! qui per hujus maris magni fluctus, procellosasque voragine navem trahimus, ignorantes, an ad portum salutis pervenire valeamus. Infelices, inquam, nos, quorum vita est in exilio, via in periculo, flans in dubio, nescientes finem nostrum, eo quod omnia in futurum reserventur incerta. Infelices tandem nos, qui in mediis pelagi fluctibus versamur et felices supra modum sancti, qui de naufraga vita præsentis ad optatum salutis portum pervenerunt, ubi beatitudine inenarrabili perfumuntur, quia intuitive vident Deum, qui est objectum beatificum, quoniam ardenter amant Deum, qui est bonum infinitum, et quia ex tali visione et amore ineffabile

in corda eorum fluit gaudium. O fratres, ambiamus in cælo beari cum Sanctis: *concupiscamus in atria Domini, crebro suspiremus illuc* (S. Bern. serm. de obed.). Optemus intrare in civitatem sanctam Jerusalem et illic cum sanctis beari. Hoc desideremus non otioso, sed efficaci desiderio, quo ad faciendam quæ salutis sunt, alliciamur. Nullus est qui æternæ beatitudinis quodam desiderio non cietur; omnes cum sanctis in cælo beari cuperent; tamen in paucis efficax reperitur illud desiderium et pauci exempla sanctorum imitari, idque facere volunt, quo acquiritur cælum: *beati omnes esse volunt; sed hoc pauci volunt, sine quo non perveniuntur ad illud, quod omnes volunt* (S. Aug. in Ps. 118). Ut acquiratur æterna beatitudo, hoc perficiendum, sine quo ad illam non perveniuntur; proinde ut quis cælestem beatitudinem obtineat, pie vivere debet in hoc mundo; hæc est via qua ad cælum itur et ideo tenenda: *quaerenda est gloria Dei per vias ejus; nam quomodo alioquin eo perveniuntur, si via quæ eo ducit, non teneatur?* (D. Greg. Mor. 16, 4). Pie ergo vivite et æternam beatitudinem obtinebitis. Amen.

DE SANCTO MARTINO EPISCOPO

CONCIO UNICA.

Obsecro vos ego victus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis (Ephes. 4).

Sanctissimi pontificis Martini actus et vitam Severus Sulpitius, insignis orator, ita suo nobilitavit eloquio, ut historiam ejus non solum sincere delineaverit, verum et rhetoricis legibus multipliciter exornaverit. Nec propterea credendum, quod me ritorum eximii hujus Antistitis attingeret terminos, cum fateri